

Učiteljski List

GLASILO „ZVEZE JUGOSLOVENSkih UČITELJSKIH DRUŠTEV V TRSTU“.

Izdaja 1. in 16. vsakega meseca. Uredništvo v Trstu, ul. Ruggero Manna št. 20, I. n. Slovenski rokopisi naj se pošiljajo na uredništvo v Trstu, hrvaški na naslov: „Odbor za promicanje učiteljskih interesov za Istru“ Pazin. — Izdaja „Zveza jugoslovenskih učiteljskih društev v Trstu“, za uredništvo odgovoren Silvester Pertot. — List je za člane izdajateljice brezplačen, naročnina za nečlane L 24.— Upravništvo v Trstu, ulica Molin grande 16, I. n. — Tekoči poštni račun. — Tiska Tiskarna Edinost v Trstu.

Štev. 5.

V Trstu, dne 1. maja 1920.

Leto I.

Fr. Ločniškar:

De Michellijeva „Berila“ za ljudske šole.

Naslednja „Berila“ so glede izbire snovi dosti boljše in tudi jezik je čistejši. To moramo priznati. Sestavljatelj se je namreč prestrašil prvih glasov javnosti in ni vrival več svojih umotvorov v čitanke. Kar jih je, so pa vsaj deloma popravljene.

Vendar greše vsa „Berila“ na veliki napaki, da nimajo nikake urejenosti z ozirom na snov in nikakih skupnih naslovov za sestavke podobne vsebine. Pa tudi prikrojena niso duševnemu obzorju otrok na posameznih stopnjah.

Snov sama na sebi bi še ne bila napačna, saj je pobrana domala iz prejšnjih naših beril. Mnogo sestavkov najdeš tudi po večkrat v teh čitankah.

Prevladuje pa vendar še v naslednjih „Berilih“ oni starokopitni, moralizirajoči ton, ki je s stališča modernega vzgojeslovja popolnoma napačen. V „Tretjem berilu“ je velika zmeda med kazalom in resnično snovjo. Kazalo namreč našteva še cel kup beril, ki jih pa v čitanki iščeš zaman. Pisatelj je knjigo skrajšal, pozabil pa je v kazalu črtati izpuščena berila. Iz tega vzroka tudi zastoj iščeš konca v berilu „Zakaj je medved zver?“ Tudi v tem delu je še berilni sestavek, ki ga je pozabil g. prireditelj poslati v korekturo, t. j. „Kralj Viktor Emanuel III. v vojski“.

Na splošno bi opomnil k „Tretjemu“, kakor tudi vsem naslednjim berilom, sledeče: Snov je neurejena in posameznim stopnjam neprimerna. Berilni sestavki so tudi še pre malo skrbno izbrani, zlasti, kar je novih. Vsi slovsverci, ki nimajo res literarnega slovesa, naj bi izostali. Poleg že imenovanih so čisto odveč še taki le: Svetičič, Orožen, Jarnik, Virk, Lovro Toman in še nekaj drugih. Ravnotako ni primeren Gestrin. (De Michelli piše Gestrina.) To je poet skrajnega pesimizma in ta ni za otroke. Zdi se mi, da je celo eno njegovih erotičnih pesmi sprejel v berilo — seveda je kratkomalo zamenjal par besed, kar spoznam po zmedenem ritmu, ki ga seveda njegovo uho ne čuti. Tako se ne falzificirajo pesniki. Pri Levstikovih pesmih bi bilo treba pojasniti besede — tudi za učitelja. Kdo razume izraze: goža, križevata kola, pregelj itd. Mnogo pesmi različnih avtorjev je čisto ničevrednih. Tudi čistih niso pripravni za ljudsko šolo. Vinska trta ne potrebuje več toliko slavospevov spričo pametnih odredb modernih državnikov. V šestem berilu ima pisatelj polno pesmi, ki bi spadale v II. ali III. berilo. N. pr. Levstikove „Kadar pridejo vojaki“, „Dete jezdi na kolenci“, „Kadar otrok lovi luno in zvezde“. Trdinova bajka „Volkova ljubica“ bi spadala v srednješolsko čitanko. Ravnotako Aškerčeva pesem „Solnce“, ki ima vse znake panteističnega svetovnega nazora. Ljudska šola ni torišče za razpravljanje o filozofskih problemih.

Čudne nazore ima prireditelj tudi v morali (etiki). Tako pripoveduje v berilu „Ljubezen do domovine“ o kmetiču, ki ni hotel pokazati sovražniku skrivne poti v trdnjavo. Skušajo ga podkupiti najprej z denarjem, a ko to ne izda, mu zagroze s smrtjo. Kmet pa se ne uda tudi tej grožnji in sovražniki ga izpuste brez kazni. — V nekkih drugih berilih pa se odobrava dejanje dveh mož, ki sta zapustila domovino, s katero ju sicer niso vezale srčne vezi, se borila proti njej ter bila zavoljo tega kaznovana s smrtjo, ko so ju sovražniki ujeli in spoznali kot izdajalca. To je sicer zelo požrtvovalno in patrijotično, toda s stališča etike (morale) se ne da zagovarjati. Kajti resnična morala ne pozna ne srčnih stremljenj, ne državnih mej. Zato bi bilo boljše, da se s takimi dvoumnimi, sofistnimi in tendencioznimi berili ne bega mladine, ker si učenec po svojem

notranjem čutu lahko misli: Tudi jaz storim tako, če se mi ponudi prilika. Sicer je pa tudi v tem lep dokaz, kako že posamezniki maščujejo sklepe državnikov, ki so se opasali z mečem nasilja ob določevanju plemenskih mej.

Prirodopis in prirodoslovje sta v berilih, sestavljenih za višje stopnje, precej dobro zastopana, saj je domala vse vzeto iz drugih beril. A kot pri drugi snovi, tako se tudi tu ni prireditelj dosti oziral na različne starostne stopnje. Zato bo treba marsikaj izpustiti, oziroma prenesti na drugo stopnjo. Na vsak način sta pa zemljepis in zgodovina popolnoma nedostatna. Beremo sicer semtertja nekaj o Italiji, pa vse tako zmedeno, da bi bi bilo stokrat boljše, če bi bil pridedjal zemljevid in napisal spodaj: „V tem škornju si mislite združeno Italijo“. O naši domači zemlji je povedano vse premalo. Kje so slike iz naših veličastnih planin in iz življenja, ki se odigrava v teh idilskih višinah? Kje spomini na romantiko naših krajev s svojim Zlatorogom, kraljem Matjažem, Sojenicami, in drugimi bajnimi bitji razmišljujoče duše naših pradedov. Razume se, da ni v teh knjigah besede o veledemokratičnih družabnih in državnih razmerah starih Slovencev, naših pradedov, ne o komunističnih zadrugah, kajše o junaških z zimzelenom zaznamovanih borilcih proti srednjeveškemu despotizmu, o junakih naših kmetijskih uporov. Tudi o turških navalah sem našel samo en sestavek. In vendar je vse to specijelno naše, ki nam tudi kaže, kaka življenska sila, kako globok čut pravičnosti in kako vzvišeno hrepenenje po svobodi je navdajalo naš rod od davnih časov in ga bo navdajalo preko dni sedanosti.

Čudim se tudi, da ni o najkulturnejših narodih starega veka v teh knjigah niti sledu. Kje so Grki, od vseh občudovani v umetnostih in krepstih, a od nikogar še doseženi. Vsa rimska kultura je vendar le slabotna, pojemajoča senca grškega vzora. Vsaj o Grkih in Egipčanih mora vsak človek nekaj vedeti, prej kot o Rimljanih, ki nam niso razen govorniških krasot in vednosti o državljanstvu — zapustili prav nikake večnoveljavne kulturne vrednote. Civilizacije pač dosti. — Zato je popolnoma krivično in neznanstveno, če se v šolski knjigi omenjajo Rimljani, njihovi neprekosljivi učitelji Grki pa ne.

Takih in podobnih zmot naj bi bila revna šolska knjiga prosta.

Končno naj omenim, da broširane knjige niso za mladino. Še trdo vezane se prekmalu razrahljajo.

Rezultat vseh teh izvajanj bi bil: De Michellijeva „Berila“ niso v svoji celoti niti oddaleč primerna visokemu razvoju naše šolske literature in so omadeževanje naše kulture. — Vsakemu, ki bi se še upal na ta način ponižati naše visoko stoječe vzore, napišemo na njegova vrata: „Schuster, bleib' bei deinem Leisten!“ (Konec)

J. Puhar:

Naš društveni život.

(Govorilo na skupščini učitelja u Matuljima 14. III. 1920.)

Lijep je ovaj svijet, svaki se s njim teško rastaje, ali priroda je škrtka te nam ništa ne daje bez muke i borbe. Život naš je neprestana borba.

Čovjek još divljak izmislio si pomagala za borbu. No i ta su mu u mnogim prilikama ili bolje neprilikama bila nedostatna. Da se obitelji lakše obrane od divljih zvijeri, neprijatelja i lopova, udružuju se one u plemena — u države. Opstanak je pojedinca to sigurniji, što je pleme jače, zdravije, čudorednije i savršenije. Države i narodi po svojem životu nesposobni za borbu propali su, nema ih više, samo se njihova imena u historiji spominju.

Države i narodi niču, dodju do nekog savršenstva, koje ostavljaju čitavom čovječanstvu, a kasnije, kad svoju ulogu dovrše, kad dozriju, nestaje ih ko starih voćaka. Sve, što se radja, nosi u sebi klicu smrti. To je život.

Čovjek u vječnoj borbi sa prirodom izostrio je svoj um, te nastoji da sve prirodne sile iskoristi sebi u prilog, a nepovoljne da ukloni. Ugljen (crno zlato), tvrdo željezo, parna sila, elektriciteta promjeniše iz temelja način života. Kolika li razlika života u rimsko doba prema današnjom!

Čovječanstvo u borbi sa prirodom napreduje, način života se mijenja, ali ujedno niču i nove potrebe za udobnijim i savršenijim životom, prema onoj Preradovićevoj:

„Ljudskom srcu uvijek nešto treba,
„Zadovoljno nikad posve nije,
„Čim zaželjenog cilja se dovreba,
„Opet iz njega što mu želja klije. —

Napretkom kulture podjeljuje se i nad pojedina, te se svaki u svojoj struci usavršava i napreduje. Danas nije više moguće, da pojedinac sam priskrbi sve potrebno za život, već je jedan odvisan od drugoga; samo u društvu zagarantovan nam je opstanak.

Podjelbom rada nastali su današnji staleži. Tako imademo danas: gospodujuću klasu, činovnički, advokatski, svećenički, liječnički, učiteljski, seljački i radnički stalež. Koji je od ovih najvažniji? Svi su jednako važni, kad jedan bez drugoga živjeti ne može.

Interesi se pojedinih staleža kose. Industrijalci, trgovci teže za što većim dobitkom. Oni se udružuju u dionička društva, kartele, trustove, trgovačke komore, da budu jači i da im bude bolji uspjeh. Činovnici stvaraju činovnička društva, odvjetnici odvjetničke komore. Radnici se ujedinjuju u radničke sindikate, a ovi u komore. Potreba opstanka i želja za višim i udobnijim životom sile pojedince, da se udružuju. Danas se ne može zamisliti inteligenta, a makar i svijesnijeg seljaka bez društva. Kada bi svim tim staležima, kako sam ih naveo, bilo bolje bez društva, oni se nikad ne bi ni bili udružili. Čovjek je dakle navezan na društvo; bez njega ne može da živi. On je „zoon politikon“, t. j. društveno biće. Pojedinac radnik je preslab za borbu; on oboli, oslabi, on se u radu unesreći. Njega bi svatko lako otpustio, ali tu dolazi pomoć od solidarnosti njegovih drugova, t. j. oni nastupaju svi za jednoga i jedan za sve. Radnici su svojim organizacijama izvojštali mnogo zakona socijalne naravi, koji štite radnika, koji pa potpomažu u nevolji i nesreći. To su socijalne reforme. Nu svijesno radništvo ne miruje, već teži dalje, a budućnost će pokazati, je su li sve radničke ideje izvedive. Velikim i bogatim trgovcima ide zlo (— jer se udružuju —), a nekojim našim učiteljima ide dobro, jer do sada nijesu smatrali za potrebno da prisustvuju nijednoj skupščini. Učiteljski je stalež vrlo važan, kad mu je povjeren uzgoj budućih državljana.

„Onoga dana, kada se sa simpatijom prouči moć osnovne škole, otpasti će mnoge predsude i uvidjeti će se, da naši nastavnici i nastavnice čine jednu mladu socijalnu silu potpuno živu i dostojnu naše duboke simpatije po svojoj žarkoj želji i vjeri u budućnost“.

Učitelj je borac protiv tmine i neznanja, a kako to nije lako, uči nas svagdanje iskustvo, jer Rimljanin badava ne kaže: „Quem dii odere...“

Dosadašnji život bez pučkog školstva ne može se zamisliti. Kad nas je Austrija bila sve pozvala u vojsku, mnogo nas je morala otpustiti poradi raspuštenosti djece. Ne će li država, da joj budu tamnice pune, nekagrađi škole. Hoće li država više produkcije, intenzivnije iskorišćenje tla, neka diže seljačke večernje škole, neka usavršuje učiteljstvo.

Škola je vrlo važan faktor, no učitelj je vrlo slabo opremljeni borac.

Kada novi svećenik u selo dodje, pozdravljaju ga zvonovima, a kad sam ja došao prvi put u svoje selo, djeca su preda mnoim bježala kao pred vukom. Drugi dan dodje deputacija seljaka k meni: „Gospodine, nama je dosta, da nam se djeca nauče čitati i pisati, a više nam ne treba itd. Škole ne ćemo graditi, jer nam je dobra i

*) Popravo že stavljenega rokopisa teh beril je izvršil, kolikor smo informirani, neki slovenski učitelj po naročilu založništva. Najboljša korektura pa jih seveda ne more rešiti.

ova... Stana nemam ni danas pristojnoga. A i sami znate sve tegobe učitelja na selu. Učitelju se smije sve reći. Pa kako ne?! On nema ni talara, ni uniforme, nema oružja, nema sudačke kape... On nije gospodin, njemu se može reći. Prefriganiji nam se pak izruguju i izrabljuju nas često. „Dobro nam učite djecu,“ vele.

Stariji će učitelji u penziju. Mnogi mladi i sposobni otišli su, a puno mlađih dolazi sa ratnom maturom, te su bili na učiteljsku možda 2 ili 3 godine. Kakva će nam biti budućnost? Kakav će biti naš pravni položaj u novoj državi? Kakva će nam biti škola?

Pojedinac je preslab za borbu, rekoh već, lako se izrabljuje, teško se brani, lako mu se molba odbije, ali ako moli nešto predsjednik društva na temelju zaključka skupštine, to već malo drukčije zvuči. U društvu je pojedinac sjeguriji, lakše se od neprijatelja brani. „Svi za jednoga, jedan za sve,“ to bi morala biti sveta naša dužnost.

No učitelj se mora i po svršenim naukama usavršivati, t. j. čitati, učiti, razmišljati o svim pojavama. Ako se zapusti, vrlo sam ostari, jer „vrijeme teče, ništa ne reče,“ a ko ne napreduje, taj nazaduje. Obrnuto pak radin učitelj ostaje i u starosti uvijek duševno mlad. On se u svim prilikama znade snaći; on si je stekao neki takt u društvenom životu sastajanjem sa drugovima i raznim ličnostima.

Dužnost je učitelja da radi i izvan škole na uzgojnom polju, osobito pak sada, nakon rata. Gdje god se pruži prilika, učitelj treba da ide u društvo, i izvan škole učitelj mora da pokaže, da nije duševna mizerija. Tko hoće da uzgaja druge za društvo, neka se najprije sam uzgoji, neka bude čvrst karakter u privatnom i javnom životu; takav učitelj biti će ponos cijelome staležu i cijelome rodu.

„Po radu u školi i izvan škole cijeniti će nas javnost. Tko se pak ne paća ni u što, nego živi sam osamljen za se, zelen je, pa nema vrednosti.“

(D. Trstenjak.)

Potreba staleže udružuje, da si osjeguraju existenciju. Nevolja i loši pravni položaj učiteljsva prisilili su već naše starije učitelje, da se organizuju. Imali su mnogo materijalnih i moralnih uspjeha. Osobito god. 1908, postigli su poboljšicu plaće, iste godine bio je izabran učitelj August Rajčić zemaljskim zastupnikom. To je bio mnogima trn u oku, ali oni su to postigli svojom organizacijom. Sjećam se, kako se zahtjevalo preustroj učiteljske škole pred ratom, jer da već ne odgovara današnjem vremenu. Radilo se mnogo za moralno i materijalno stanje, a kasnije se društvo raspalo u „Narodnu Prosvijetu“ i „Hrvatsku Školu“. Za vrijeme rata kuburilo je i jedno i drugo društvo. Nastupio je slom Austrije, prilike se promjenile, dolaze novi zakoni i sve će se po malo preurediti.

Slovenski učitelji, predviđajući nove potrebe i novo vreme, osnovaše „Savez jugoslovenskih učiteljskih društava“ sa sjedištem u Trstu. Svrha je „Savezu“:

1. da se brine za jugoslovensko školstvo uopće;
2. da se brine za moralno i materijalno stanje učiteljsva;
3. da nastoji oko kulturnog uzgojnog rada izvan škole.

***

Mi smo do sada pripadali ili „Narodnoj prosvjeti ili „Hrvatskoj školi“, kako koji. Nu sloga nam je prepotrebna, cijepati se ne smijemo, jer „slogom rastu male stvari, a nesloga sve pokvari.“ Interes našega staleža i našega roda zahtjevaju, da se svi što tjesnije združimo. Svaki treba da nešto pgori, popusti od svoga, jer i ovako nas sva moguća zla biju, a onako bi još gore. U svim stvarima ne moramo se svi potpuno slagati, ali među nama mora da vlada društvena snošljivost, te moramo respektirati jedan drugoga. Ako se mi sami ne ćemo poštovati, tko će nas onda? Oba bi društva po mojem mnijenju morala likvidirati te se stopiti u jedno novo, jedinstveno društvo sa nazivom: „Društvo jugoslovenskih učitelja“ sa sjedištem u Pazinu.

Pojedinac morao bi plaćati godišnje 60 L ili mjesečno 5 L. Uzmemo li, da imade „Savez“ 600 članova, to bi on dobivao godišnje 12.600 L, a „Učiteljski List“ 14.400 L, dok bi naše društvo u Pazinu dobivalo toliko puta po 16 L, koliko ima članova.

Ova se članarina na oko čini jako velika, ali tko želi sam sebi bolji opstanak, mora da se učlani. Tko ide veselo po poboljšanu plaću, taj mora da veselo dade i onih 5 L za društvo, koje će i nadalje budnim okom paziti, da se učiteljsvu ne dogodi nikakva krivica. 5 L danih za društvo vrijedi više nego li 5 L izgorenih u nepovrat pod nosom. Svaki rad treba žrtava, ali ne bi bilo

pravo, da se pojedinci toliko muče za sve nas, da troše za papir, za pisma, za putovanja itd. bez novčane nadoknade. Slovenski su učitelji dušom i tijelom na to pristali, a u ime solidarnosti i radi budućnosti mislim, da ne će biti nijedan takav egoista, da ne bi dao svojem društvu, što ono sad od njega zahtjeva. Kritizirati je lako, ali raditi je teško. To neka svaki promisli.

(Na koncu je kol. J. Puhar predložio skupštini 4 predloge, koje objavljujemo danas.)

Polemika.

Drugi deželni jezik u ljudski šoli.

Tovariš, pisec spisa pod tem naslovom, pravi, da ga člankar Iv. Marijin ni prepričal niti na ustanovnem zborovanju, niti z vrsticami v našem listu. Upam, da mi oprostite, ako mu tudi jaz odkritosrčno povem, da me tudi on ni prepričal o potrebi pouka drugega deželnega jezika v ljudski šoli. Priznam mu, da je znanje tega jezika marsikom v korist, a nikakor ni ta tako splošnega pomena, da bi se moral vsled tega uvesti v ljudsko šolo. Vidimo, da ga niso uvedli nikjer zaradi koristi in potrebe, ampak le zato, ker se je močnejši nadjal, da bo tako, če ne zatiral, pa vsaj oviral svojega soseda v narodnem in jezikovnem napredku. Istrsko učitelstvo je že mnogo let tega prepričanja; kajti ob vsaki ustanovitvi nove jugoslovenske šole, je zahteval deželni odbor uvedbo drugega deželnega jezika. Enako so delali Nemci, enako Madjari in enako so delali tudi drugi narodi, ako so bili v premoči. Zakaj niso zahtevali tega pouka za svoje šole, saj so narodi tako egoistični, da ne privoščijo drug drugemu nobene koristi? Vem, da mi navede tovariš v odgovor tržaško šolsvo, a vem, da je to pojav, ki ga ni upoštevati kot splošen dokaz proti moji trditvi. Znano je, da so tudi drugi spoznali, da je koristno in mnogokrat tudi potrebno znanje drugega deželnega jezika n.p.r. saj je celo predsedstvo deželne nadšodnije v Gradcu prirejalo jezikovne tečaje, da so se nemški sodniki učili slovenščine, da jih je potem lahko nameščalo po slovenskih deželah; a vendar ni nikdar uvidel deželni šolski svet štajerski, da je na nemških ljudskih šolah potreben in koristen pouk slovenščine, in je nasprotno usiljeval nemščino na vse slovenske ljudske šole. To se je godilo pod nemškim pritiskom tudi na Kranjskem in zato je nastal pregovor: »Bog Kranjca ne pozabi, ako samo malo nemšk' zna.«

Ako bi vpoštevali korist znanja drugih jezikov in pregovor: »Kolikor jezikov znaš, toliko mož veljaš«, bi ne bilo zadosti, da se vpelje v ljudsko šolo samo drugi deželni jezik, ampak bi bilo potrebno vsaj za nekatere narode, da vpeljejo v svoje ljudske šole kar celo vrsto jezikov. Vzemimo za primer Angleže. Oni imajo svoja posestva v vseh delih sveta, oni trgujejo z vsemi narodi; ali bi jim ne bilo tedaj od koristi, ako bi znali jezike vseh narodov? — A vendar ni prišel še noben angleški pedagog na dan z zahtevo, naj se vpelje v angleške ljudske šole pouk enega ali drugega tujega jezika; kajti prepričani so, da ima ljudska šola drugo, važnejšo in koristnejšo nalogo, pri katere dosegi bi jo pouk drugega jezika le oviral in bi bil čas brezkoristno uporabljen. Kolikor sem jaz čital dela raznih pedagogov, se vjemajo skoraj vsi v mnenju, da pouk drugih jezikov, naj so deželni ali nedeželni, ne spada v ljudsko šolo. Pravo se mi zdi njih načelo: »Kdor bi čutil veselje in potrebo do znanja drugih jezikov, si bo poiskal sam priliko, da si jih prisvoji; a radi veselja in potrebe nekaterih, ne sme večina trpeti škode.«

Tovariš Kleinmayr navaja v svojem utemeljevanju, da se drugi jeziki poučujejo na gimnazijah in misli, da je s tem dokazal, da se lahko ta praksa prenese tudi na ljudsko šolo, ker gimnazije obiskujejo otroci od 10. starostnega leta naprej, ki bi bili drugače dolžni obiskovati ljudsko šolo do dovršenega 14. leta. S tem mi ničesar dokazal; kajti pomislil ni, da ljudska šola nima istega smotra kot gimnazija; in še več: pomislil ni, da obiskuje srednje šole le tista mladina, ki čuti zato veselje, medtem ko mora obiskovati ljudsko šolo vsak otrok. Zgodi se pa mnogokrat, da potisnejo starši brez prevdarka 10 letnega otroka v srednjo šolo, ki nam dá potem toliko ponesrečenih študentov; bitij, ki so sebi in drugim v nadlego. Pomislimo pa, da bi s poukom drugega jezika v ljudski šoli onesrečili mnogo več bitij, ker bi potratili čas in s tem ovirali ljudsko šolo pri dosegi nje vzvišenega smotra.

Še nekaj. Tovariš Kl. hoče uvrstiti vsakega, ki se protivi temu pouku, med nacionalne šoviniste. Tudi jaz sem nasproten temu pouku v ljudski šoli, čeravno sem prepričan, da smo vsi dolžni ljubiti svoj narod in svoj jezik, a spoštovati tudi druge narode in njih jezike. Ostaja mi vendar pravica, da smem zahtevati od njega, ki zahteva od mene, da spoštujem njegov

narod in jezik, naj vrši isto v enaki meri tudi on. Zgodovina, učiteljica narodov, nas uči, da so narodi, ki so hoteli druge podjarmiti, jim vselej vsiljevali svoj jezik in, ako se jim je to posrečilo, je bil ta narod kmalu podjarmljen in zarobljen. V tem oziru nočem navajati posebnih dokazov. Kdor jih želi, naj prelista le zgodovino, pa jih bo dobil sam dovolj. Zato sem jaz prepričan, da je pouk drugega deželnega jezika v ljudski šoli le toporišče k sekiri, ki bo prej ali slej zadala, če ne smrtni, pa vsaj občutni udarec našemu narodu. To mojo bojazen opravičuje v 3. številki popisani slučaj iz Opčin. Povsod je ista pot; najprej naj učijo drugi deželni jezik za to usposobljeni domači učitelji pod nadzorstvom tujerodnega nadzornika. Ta se kmalu prepriča, da vspeh ni po njegovi volji, vsled česar predlaga, naj se nastavi posebna učiteljska moč i. t. d., dokler drugi deželni jezik ne izrine iz ljudske šole domačega. Očitno je, da ne spodbuja k nasprotovanju pouku drugega jezika le nacionalni šovinizem, pač pa opravičen strah pred raznarodovanjem in robotstvom. Sicer pa trdim jaz, da bi ne škodovalo, ako bi se med nami vzbudilo tudi malo nacionalnega šovinizma, kajti sevražnika se moremo obraniti, le če rabimo tako orožje, kakor ga rabi on. Da podprem to trditev naj navedem neki slučaj. Neka vplivna oseba je dokazala, kako ogromne koristi bi imel naš narod, ako bi se vpeljal v vse naše ljudske šole obligatni pouk drugega deželnega jezika. Navajala je približno take dckaze kot tovariš v 3. št., a tako samozavestno, da sem jih moral sprejeti, ako se nisem hotel zaplesti v prav resen prepis in mogoče še v osebnost sovraštvo. To me je pripravilo k temu, da sem uporabil ravno iste dokaze in vprašal dotično osebo, ali bi ne bilo enake koristi za nje narod, ako bi se vpeljal tudi na njih ljudskih šolah obligaten pouk v drugem deželnem jeziku. V prvem hipu, mi je pritrdila; a ko sem povedal, da bi se moralo poučevati drugi deželni jezik na vseh ljudskih šolah nje narodnosti v Trstu, v Istri, na Goriškem, v Furlaniji, na Tirolskem i. t. d. je ostala osupnjena in presenečena. Priznala mi je, da sem jo plemenito premagal z nje lastnim orožjem. Iz tega je razvidno, da, dokler so drugi proti nam nacionalno šovinistični, smemo tudi mi rabiti enako orožje, da ne postanemo toporišče k prej omenjeni sekiri.

A. Urbančič.

Iz organizacije.

Slovensko učiteljsko društvo za Istro ima svoj občni zbor dne 6. maja ob 10. uri v šol. posloplju v Ricmanjih. Dnevni red: 1. a) Poročilo odbora (predsednika, tajnika, blagajnika); b) volitev pregledovalcev računov; c) volitev zastopnikov v »Zvezo«; d) predelanje pravil; e) volitev odbora. — 2. O pravih tržaške »Delavske zbornice« poroča tov. Leonardis. — 3. Sslučajnosti. — K obilni udeležbi vabi

Odbor.

Sastanak učitelja u Matuljima. Pozivlju se učitelji (ce) pol. kotara Volosko na kotarski sastanak, koji će se održavati u četvrtak dne 6. maja o. g. u 2 sata popodne u pučkoj školi u Matuljima uz dnevni red: 1. Čitanje zapisnika. — 2. Priopćenja. — 3. Škola u borbi protiv pijanstva. Ref. kol. gosp. Bruno Jurinčić. — 4. Pretresivanje Pravila za ustrojenje jedinstvenog učiteljskog društva za Istru. — 5. Pitanje doznačenja novih beriva. — 6. Slučajnosti.

Kotarsko predstavništvo.

Učiteljski sastanak u Matuljima. Sastanak bio je održan dne 18. marča o. g.

Predsednik, kol. Fran Bač, otvara sednicu, pozdravlja prisutne, zahvaljuje se kolegi Ivanu Medvediću, koji je došao na skupštinu kao izaslanik »Odbora za promicanje učit. interesa za Istru«, i veseli se, što vidi među prisutnima i zastupnika slovenskih učitelja kol. Ant. Marčelju, te predstavlja predstavnika kotarske političke vlasti g. N. Bracco.

Biraju se zamenici predsedniku i beležniku: zamenik predsedniku kol. Adolf Radič, zamenika beležniku kol. Olga Zorzut. Čitanje zapisnika skupštine držane 12. 2. 1920.

Čita se zapisnik. Pre negoli otvori debatu o zapisniku i metne na glasovanje, da li se zapisnik odobrava, predsednik saopćuje, da je morao poslati lačan prepis zapisnika — na zahtev — kotarskom civilnom komesarijatu i da je bio pozvan pred tu oblast dne 24. 2. o. g. Primio ga je najpre u ime kotarskog civ. komesarijata gosp. školski nadzornik, da se informira, kako je došlo do zaključka o dopisivanju u hrv. jeziku sa školskim vlastima. Kazao mu, da po izjavi političkog odaslanika zapisnik nije potpun, da sadržava svih predloga, i da gosp. odaslanik N. Bracco nije ono o dopisivanju onako izjavio, već da je kazao, da oni, koji italijansko jezik podni pošto ne poznaju mogu dopisivati u hrv. jeziku, u jeziku škole. Predsednik je gosp. škol. nadzorniku odgovorio, da u zapisniku nisu faktično svi predlozi i zaključci, već samo važniji, i razjasnio mu kako stoji s izjavom g. političkog odaslanika.

Gosp. N. Bracco izjavlja, da on nije dao one izjave onako, kako je u zapisniku, već da je za vreme debate izjavio, da je samo po sebi razumljivo, da oni koji talijanskoga jezika podnipošto ne poznaju, mogu dopisivati hrvatski.

Primaju se na znanje izjave predsednika i odaslanika pol. vlasti i odobrava se zapisnik uz ovu opasku o izjavi o dopisivanju.

Nakon čitanja zapisnika prijavi se za reč kol. Medvedić, da pozdravi skupštinare u ime »Odbora za promicanje učit. interesa«. II. Priopćenja.

Predsednik saopćuje o koracima i uspehu na zaključke zadnje sednice: 1) O stanju pitanja našeg materijalnog stanja, a 2) o pitanju promeštenja kolegice Omahen izvešćuje, kako je ovo povoljno rešeno.

Kol. Medvedić čita pismo, koje je dobio iz Trsta o uvođenju novih školskih tiskanica. Prima se na znanje. III. Uredovno dopisivanje sa školskim vlastima.

Kol. Baf: Dodatno na saopćenje kod I. tačke dnevnog reda, nakon čitanja zapisnika, priopćujem, da sam — kad sam ono bio pozvan na Volosko — obrazložio gosp. školskom nadzrniku, kako je i iz kojih razloga učiteljstvo zauzelo stanovište u pitanju dopisivanja u hrv. odnosno slov. jeziku. Gosp. mi je nadzornik odgovorio, da zahtev dopisivanja u talijanskom jeziku ne dira u jezično pravo škole, da ne dira u jezik između učitelja s jedne a dece i njihovih roditelja s druge strane, u vođenje školskih zapisnika, već se zahteva samo dopisivanje, što je interna stvar, kako je to svojedobno bila uvela bivša Austrija nemački jezik kao jedini uredovni jezik, te da će morati svi učitelji, dakle i drugih kotara, dopisivati talijanski, jer da će se — kao što se je dosada zahtevalo od ravnajućih učitelja ispit iz veronauka — zahtevati u buduće ispit iz talijanskoga jezika i. t. d. Nastavio je nadalje, kako malo treba poznavati talijanski za uredovno talijansko dopisivanje. Pozvao me je nato preda se i kotarski dopisivanje u talijanskom jeziku zahteva samo iz praktičnih uzroka. Kazao sam i njemu, s kojih je razloga učiteljstvo osvojilo onaj zaključak o dopisivanju i da u tom nisu učiteljstvo vodili politički motivi.

Školske su uprave primile od kotarskoga civilnoga komesarijata u Voloskom nato dopis od dne 26. 2. 1920. br. 77. Sc., kojim ih pozivlje, da iz praktičnih razloga dopisuju talijanski, a da oni, koji talijanski apsolutno ne poznaju, mogu dopisivati u svome jeziku, ako li ne bi volili, da se posluže pomagačima i tako se i sami okoriste, osim da ako ne bi iz političkih motiva inače radili, što ne bi bilo snosljivo sa faktičnim stanjem.

Pučke škole općine Kastav primile su sličan dopis i od izvanrednog općinskoga komesara.

Nekoji su učitelji mnjenja, da bi na temelju toga dopisivali talijanski — ili ev. hrvatski uz talij. prevod — samo oni učitelji, koji talijanski znadu, a drugi da dopisuju u svome jeziku.

Iza debate prihvaća se predlog: kol. A. Radića — ima se i nadalje dopisivati hrvatski, odnosno slovenski.

IV. Raspačavanje školskih potreboća po učiteljstvu. Kol. S. Zahija iznaša: Kotarski civilni komesarijat u Voloskom odredio je, da će u buduće raspačavati razne školske potreboće (pisanke, risanke, pera i t. d.), učiteljstvo uz sudelovanje odraslije i vrednije školske mladeži, da se tako stane na put preteranim cenama. Nedavno su školske uprave pripremile neku količinu školskih potrebstina. I učiteljstvo je počelo s raspačavanjem. Kod toga je došlo do uverenja, da je ovako raspačavanje neuputno, nepozivajuće, na štetu uzgoju i obuci, a kosi se s pedagojskim i uzgojnim načelima. I po školskom i nastavnom redu (§ 125) nije dozvoljeno učiteljima da raspačavaju školske knjige i školske potreboće. To imadu da čine trgovci, a vlada imade dosta sredstava, da prepreči preterane cene.

Uz to nekoje pisanke ne odgovaraju svrsi i propisima, jesu (one crtane na četvorine) štetne za vid, te su bile dapače po dosadanjim propisima kao ne higijenične i zabranjene.

K tomu narod prigovara i čudi se, kako se može decu siliti, da kupuju pisanke samo s talijanskim napisima, a ne s napisima jezika naroda i škole.

Predlažem s toga na raspravljanje i prihvati: »Zatražiti se imade od kompetentnih vlasti:

1. da se školske potreboće ne smeju raspačavati u školama po učiteljstvu nego samo po trgovcima po odredjenim cenama;

2. da se isključe iz uporabe pisanke, koje su štetne za vid, t. j. pisanke crtane na četvorine;

3. da pisanke za hrvatske i slovenske pučke škole moraju biti providjene s hrvatskim odnosno sa slovenskim napisima ili neka budu bez ikakvih napisa. Prima se.

V. Naš društveni život. Kol. J. Puhar čita referat: Naš društveni život.

Iza iscrpivog i svestranog posmatranja današnjih društvenih prilika učitelja na koncu predlaže:

1. Sakupljeno učiteljstvo kotara Volosko s veseljem pozdravlja osnutak »Saveza jugoslovenskih društava u Trstu« i predlaže, da se učiteljska društva »Narodna Prosveta« i »Hrvatska Škola« slope u jedno društvo sa nazivom: »Društvo jugoslovenskih učitelja u Pazinu«;

2. Članarina se ima uplatiti već danas kolegici Mariji Kinkela, a kasnije kod svake skupštine za pojedine mesece;

3. Učiteljstvo kotara Volosko odlučuje sastajati se barem svakog drugog mesca. Oglas za skupštinu ima se poslati u »Učiteljski list« bar 10-15 dana pre sa naznačenim dnevnim redom;

4. Svaki je učitelj dužan da radi oko opće i stručne naobrazbe svoje i svojih drugova, oko staleškog osveštenja. Svaki je dužan, da se nam prijavi, o kojoj temi kani raspravljati. Predlozi se primaju.

Kol. Medvedić priopćuje stanje učiteljskih društava prema »Camera di lavoro«.

VI. Slučajnosti. Kol. J. Puhar opisuje skrajnju bedu i nevolju, u kojoj se nalazi obitelj interniranoga kol. Antuna Stiglicia, nadučitelja iz Poljana, kao i njegovu nevolju i neprilike u zatočeništvu u Italiji.

Gosp. predstavnik kotar. političke vlasti opominje, da se kod čitanja drži same stvari i okani opazaka i da bude što kraći.

Na koncu predlaže kol. Puhar, da se predsednik zauzme kod kotarskog civilnog komesara posebnom molbom, koju neka odnese u društvu gdje Stiglicieva na Volosko, da se već jednom smiluju kolegi Stigliciu i njegovoj nevoljnoj obitelji. Izručuje u svrhu bolje informacije svoj referat i pisma kolege Stiglicia na uporabu predsednika.

Pošto nijesu sve škole danas zastupane na skupštini (tako n. pr. iz Pehlina, Kantride i Zameta nije mogao nitko doći, jer nemaju propusnice za prelaz preko demarkacione crte), usvaja se predlog, da se primljene zaključke priopći onim školama, koje nijesu zastupane na skupštini.

Jerbo nitko više ne moli reči, gosp. predsednik zahvaljuje se svima, što su došli na skupštinu, a napose pozdravlja jošte kol. Marčelju i Medvedića te diže skupštinu.

»Društvo jugoslovenskih učitelja Istre.« Dne 15. travnja t. g. obdržavala se u Pazinu 16. sednica »Odbora za promicanje učiteljskih interesa za Istru«, kojoj su prisustvovali i predsednici učiteljskih društava »Narodna Prosveta« i »Hrvatska Škola«, kol. G. Licul i P. Bolonić te kol. Fr. Baf i M. Zlatić, obojica od »Hrv. Šk.«. Mislim, da neću puno pogrešiti, ako kažem, da je ova sednica historijskog značenja za jugoslovensko učiteljstvo u Istri. Na njoj se postavio temelj svemu našem budućem radu na školskom i općekulturnom polju. Iza kako su na molbu društvenog predsednika kol. I. Medvedića izjavili kol. Licul i Bolonić, da oni i njihovi društveni odbori nemaju ništa protiv toga, da oba društva likvidiraju te da se ustanovi samo jedno, novo, jedinstveno društvo za vse jugoslovensko učiteljstvo u Istri, prešlo se na čitanje novih pravila, koja je bio u tu svrhu već sastavio tajnik »Odbora za promicanje učit. interesa, kol. J. Brnobić. Iz pravila se nastojalo izbaciti sve, što bi sećalo na naše strančarsko deljenje u prijašnja vremena. U koliko se nije možda sve to postiglo već na toj sednici, učiniti će se na ustanovnoj skupštini. U glavnome su pravila ista, kako bijahu u »Narodne prosvete« i »Hrvatske škole«. Glavna je razlika u njima samo ta, da se mesto dosadašnjih poverenika u političkim kotarima Istre odlučilo postaviti poverenike u pojedine sudbene kotare Istre, u kojima služi najmanje 5 pravih članova. Svi učitelji jednoga sudbenog kotara moći će držati svoje kotarske skupštine, kojima će predsedati predstavnik njihovog kotara u središnjem odboru, te će raspravljati ponajviše o svojim lokalnim stvarima, a i o stvarima, koje su opće važnosti. Ove će pak kotarske skupštine biti podređene središnjem odboru i glavnoj skupštini svih članova društva.

Društvo će se imenovati »Društvo jugoslovenskih učitelja Istre« te će mu biti sedište u mestu, gde bude stanovao predsednik.

Da oba dosadašnja društva likvidiraju, odlučilo se, sporazumno sa obadva predsednika, da se glavne skupštine obiju društva imadu obdržavati odmah prvih dana velikih praznika, a isti dan (-da se ne gubi vreme-) obdržavati će se i ustanovna skupština novoga društva.

Tako se eto sretno (-bar donekle-) rešilo i to pitanje, koje je bilo zbilja jedno od najvažnijih za nas. Imali smo dva društva, a mogu reći — bez zamerne — ni jedno ni drugo društvo nije već puno godina gotovo ništa, ili posve malo, radilo. Ne samo za vreme rata, nego ni posle rata. Zašto dakle

da ostanu oba društva, bez ikakve koristi? Ne, moramo biti odvažni, moramo odbaciti sve ono, što nas je tištilo, što nas je sećalo, da još nismo složni, da nas još dele razna strančarska mišljenja; moramo se ujediniti, ali moramo i — raditi. Raditi, raditi, jer — u radu je spas! Zar ne će biti impozantnije jedno jedinstveno društvo sa 140 članova (-koliko ima sada hrv. učitelja u Istri-), nego li ko do sada: dva društva, a oba — u mrtvulu?! A s vremenom mogli bismo se udružiti i sa slovenskim učiteljima u Istri i stvoriti jednu još jaču organizaciju.

Današnje je doba — doba organizacija, čvrstih, stalnih organizacija. Pojedinci, a i manje, slabije organizacije osudjene su neumoljivo na propast.

U to ime kličem već sada novom društvu: »Bilo sretno!« — J. B. Humski.

Šolske vesti.

Izjava. Resni ljudje se borijo z delom za svoje ideale. Drugačnih misli pa je tovariš-komunist, ki ga je nedolžni člančič »Utopije« našega istrskega dopisnika tako razburil, da je napisal v 10. številki »Dela« 106 vrst dolgo medrovanje, v katerem imenuje svojega tovariša v veliko čast stanovske strpljivosti »revše iz Istre«. Ker je naša navada, da odgovarjamo le ljudem, ki se pod svoje spise podpisujejo in, ker je srberiti tovariš s svojim neopravičenim napadom zašel na pot nezmislnege prerakanja, na katero mu mi ne moremo slediti, mislimo, da je za nas kot resne kulturne delavce edino le primerno, da mu ne odgovorimo. Toliko v pouk njemu in vsem tistim, ki bi mu utegnili morda še slediti.

Uredništvo.

Koprski okrajni šolski svet je izdal v zadnjih dneh marca nekaterim slovenskim učiteljem dekrete, da morajo začeti s 1. aprilom poučevati italijanski jezik na slovenskih ljudskih šolah. Zanimivo je, da niso bili tega deležni vsi tisti slov. učitelji, ki imajo tozadevni izpit iz italijansčine in da so bili imenovani na nekatere slovenske šole italijanski učitelji iz Milj in drugod. Kakšne uspehe bi imeli na naših šolah učitelji, ki ne poznajo jezika učencev, je na dlani. Proti takemu postopanju so se uprla naša učiteljska društva in Zveza. Posledica tega je, da je okrajni šolski svet umaknil zahtevo glede poučevanja italijanskega jezika.

Ureditev učiteljskih plač v Istri se tako zavlačuje, da postaja cela zadeva že umazana in skandalozna. Znano je, da je istrsko učiteljstvo zaradi ureditve svojih prejemkov stopilo s 1. decembrom l. l. v stavko, ki je trajala polnih 6 tednov. Stavko je vodil odbor italijanskega učiteljstva v Puli, pod predstvom Zorzenona, šolskega voditelja iz Milj in znane socialista. Jugoslovensko učiteljstvo iz Istre pa je v stavki spoznalo, da je popolnoma nepotreben privesek, ki je vsestransko preziran od italijanskih kolegov. Zaman sta se trudili naši učiteljski organizaciji, da bi dosegle stik s centralnim odborom v Puli, zaman so bila vsa dopisovanja, zaman brzojavni in osebnje intervencije ter končno: zaman je bil ves trud našega učiteljstva, da bi doseglo v omenjenem odboru vsaj eno mesto za svojega zastopnika, ki naj bi ga obveščal o poteku stavke. Jugoslovensko učiteljstvo je moralo takrat slediti slepo korakom italijanskega. Danes sloni naša organizacija na trdnjši podlagi, danes imamo svojo »Zvezo«! Takrat ni bilo niti mogoče dobiti natančnih podatkov o doseženem sporazumu in o izvojevanih koristih. Vse to je zvedelo jugoslovensko učiteljstvo tako le izza kulis, iz laškega časopisja itd. Vsekakor se je takrat zatrdjevalo, da morata biti regulacija izvršena in prejemki nakazani že s 1. februarjem t. l. Draginja narašča od dne do dne in danes lahko trdimo, da je od februarja sem narastla cena življenskim potrebščinam za 40—50%. Učiteljstvo pa še ni ničesar prišlo in zaman pričakuje nove regulacije. S tem zavlačevanjem trpi seveda veliko škodo, ker bi si bilo lahko kupilo obleko, živež itd. v mesecu februarju mnogo ceneje nego sedaj! Zastonj je vsako posredovanje, zastonj vsak trud! Očljube ne zaležejo, če ostanejo samo — obljuje!

Ko je bilo učiteljstvo upravičeno nejevoljno, ker ni s 1. februarjem prejelo plač po novi regulaciji, se mu je obljubilo, da se to izvrši v teku februarja. Ko ni bilo v februarju nič, je prišel na vrsto 1. marec. A s 1. marcem se stvar tudi ni rešila in obljubilo se nam je vnovič, da se zgodi še v teku istega meseca. Pa je prišel spet — nič! Pa se reši prav zagotovo s 1. aprilom! Zopet — nič. Bližamo se 1. maju in sedaj smo v resnici radovedni, ali pridemo vendar enkrat do svoje pravice. Tudi naša »Zveza« je posredovala ter urgirala pri gen. civ. komisarijatu, a gospodje so — o ironija! — zvrnili vso krivdo na učiteljstvo, češ, da niso še od povsod vrnili vprašalnih pol... Moj Bog, kaj naj rečemo k temu? Seveda samo eno: Dovolj je križev in težav; dovolj potrpljenja!

Gospoda pri gen. civ. komisarijatu in pri deželnem odboru! Mi se ne damo več voditi za nos. Vemo, da ste mojstri v varanju ljudstva s praznimi obljubami; a da segajo vaše zmožnosti tako »visoko«, tega v resnici nismo znali!

Tečaj za sokolske vaditelje in telovadne učitelje priredi prihodnji mesec Miroslav Ambrožič, načelnik Tržaške sokolske župe. Predavanja, ki bodo po trikrat na teden, od 18. do 20. ure, bodo obsegala sistematično razložitev gradiva telesne vadbe, terminologijo in metodiko; poleg teoretičnih predavanj praktično vodstvo telesne vadbe. Tečaj bo trajal dva meseca. — Telovadba v ljudski šoli je predmet, ki ga navadno vse preveč zanemarjamo. Potrebno je, da se ga tesneje oklenemo posebno sedaj, ko je treba dvigniti v človeku čut do vsega lepega in dobrega. Telovadba nudi pametnemu vzgojitelju obilo hvaležnega dela in z intenzivnim gojenjem telesnih vaj in iger vzbudimo v mladini ljubezen do reda in discipline ter jo obenem odvrčamo od ceste, kjer se dandanes pogubljajo mnoge otroške duše. Priporočamo tedaj našemu učitelstvu, da se tečaja udeleži v častnem številu. Priglasitve sprejema prireditelj.

Izpitni zrelosti za goriške srednješolce in učiteljske niki se vršijo v »Malem domu« v Gorici od ponedeljka, 26. aprila, dalje. — Obvestila, ki naj velja po izjavi ravnateljstva kot osebno vabilo, nismo prinesli v 4. številku našega lista, ker nam ga nihče ni poslal. Malo nas je, pa se ipak ne — poznamo!

O interniranom učitelju Anti Stigliću. Ante Stiglić, učitelj u Poljanama (kot. Volosko) bio je prvi put zatvoren 1. VII. 1919. zajedno sa svojim susedom Josipom Dobrec. Na raspravi u Trstu bili su od vojničkog tribunala od optužbe rešeni i pušteni kući nakar 15-dnevnog tamnovanja. Bili su optuženi, da je Ante Stiglić došao na večer na Vidov dan, t. j. 28. VI. 1919. u stan svome susedu Dobrec-u. Tu da su čitali nekakve novine, a Stiglić, da je onda vikao: Živila Jugoslavija! Istina pak je, da on te večeri uopće kod Dobreca ni bio nije. Na sudu u Trstu dokazana je njegova nevinost i on bi otpušten.

Pošto se nije smatrao krivim, i imajući za to dovoljno svedoka, tužio je njegov odvetnik iz Trsta g. dr. Okretić, velemožnog gospodina »Informatora«. Rasprava na sudu proti tome gospodinu, koga Stiglić u pismu zove: Lovrapčić, imala je biti 6. ili 7. augusta 1919. Ali gle djavla! Par dana pre, i to baš dne 4. augusta, bio je Stiglić ponovno aretiran te odveden u Italiju i konfiniran kraj Napulja na nekom otoku. Svakako je malo napadno, što je on baš u taj čas bio interniran. Od onde premestiše ga u Perugiū, gde se i sada nalazi.

Koliko li on mora trpeti u zatočeništvu, a njegova obitelj, koja se sastoji od supruge mu i sedmero dece, kod kuće, neopisivo je. Bilo bi već vreme, da kompetentne oblasti napokon uvide, da tako dalje ne može počti. Ne bude li u kratko vreme otpušten kući, opstoji pogibelj, da mu sva deca obole i poginu od velikog stradanja. Jeli to humano, je li to pravedno? Dalo bi se još koješta pridodati o raznom poslovanju i obećavanju nekojih pozvanih faktora, ali s tome već u zgodan momenat.

Statistika. »Zbornik svećenikov sv. Pavla«, glasilo jugoslovenske duhovščine v naših krajih, je prinesel v svojem 1. zvezku zanimive številke o stanju narodnosti v treh škofijah: goriški, tržaško-koperski in poreško-puljski. Podatki so posneti po uradnih škofijskih šematizmah (Status personalis et localis) iz l. 1915., 1918. in 1911. Iz teh listin izhaja, da je v goriški nadškofiji 165.600 Jugoslovenov in 110.750 Italijanov, v tržaško-koperski škofiji 258.616 Jugoslovenov, 137.520 Italijanov, in končno v poreško-puljski škofiji 82.900 Jugoslovenov in 5.200 Italijanov. V vseh treh škofijah skupaj je 507.116 Jugoslovenov in 307.470 Italijanov. Sem seveda niso všteli oni drobci obmejnih škofij, preko katerih teče primerna črta in so vsled italijanske zasedbe ostali ločeni od lastne cerkvene oblasti. Zapopadeni pa niso tudi eventualni pripadniki drugih veroizpovedovanj. Zanimive so tudi številke, ki nam kažejo razporedbo dekanatov in duhovnij v vseh treh škofijah. V goriški nadškofiji je 125 jugoslovenskih, 9 mešanih in 57 italijanskih duhovnij; v tržaško-koperski škofiji je 137 jugoslovenskih, 36 mešanih in niti ene čisto italijanske duhovnije; v poreško-puljski škofiji imamo pa 46 jugoslovenskih, 10 mešanih in le 3 čisto italijanske duhovnije. Vse tri škofije so tedaj obljude v ogromni večini z jugoslovenskim prebivalstvom.

Književnost in umetnost.

Burke in šaljivi prizori. Izdala in založila »Na rodna tiskarna« v Gorici, 1920. Cena trdovezani knjigi: 5, mehkevezani 3'50 lire. — Kakor kaže letnica na notranji strani zbirke, so bile te burke tiskane že leta 1914.; vezane in v prodajo postavljene

pa 6 let kasneje, t. j. 1920. Že to dejstvo in pa malenkost, da je ovojna stran ista kakor pri O. Wildejevih »Pravljicah«, nas je napolnilo z nekim strahom k čitanju tega »zabavnega gledališkega blaga«. Osemnajst prizorov je tu zbranih, ki naj bi služili podeželskim odrom pri aranžiranju društvenih prireditvev. Pseudo-vzgojitelji naroda bodo morda segli po njih; tisti pa, komur ni narodova bodočnost samo fraza, pojdejo mimo blaga, ki bi bilo brez škode lahko izostalo. Tudi izgovor s pomanjkanjem iger ne izda nič, kajti narod potrebuje le dobre, ponavljamo, dobre in zdrave duševne hrane, ki naj mu širi obzorje in blaži srce. Te burke pa gotovo ne dosežejo tega in zato se ne bomo še posebej pečali z njimi. Pa brez zamere! —c.

F. M. Dostojevskij: Bele noči. Mali junak. Preložil dr. Vlado Borštnik. Natisnila in založila Zvezna tisk. v Ljubljani 1920. 152 str. Cena broš. 10 K, vez. 12 K. — Prvo delo je ljubka povest o sanjarju in nesrečni deklici, zgodba dveh src, ki iščeta utehe v svoji osamelosti. »Mali junak« je krasna psihološka slika iz one otroške dobe, ko začne zoreti v človeku spoznanje samega sebe, ko se začne porajati spolni naгон s svojimi duševnimi boji. V obeh povestih vidimo, kako globoko je Dostojevskij posegel v človeško dušo, kako mojstrsko jo je razgrnil pred nami v vseh njenih najskritejših tresljajih. Prevod je lep in prelagatelj mu je dodal še življenjepis velikega pisatelja in literarno skico o slovenskih prevodih njegovih del.

Pesmi Simona Jenka izidejo v kratkem v založbi Tiskovne zadruge v Ljubljani. Zbirka, ki jo je uredil dr. J. A. Glonar, bo podala vse, kar imamo od Simona Jenka. Istočasno izide tudi šolska izdaja njegovih pesmi.

Abditus: Naša gospodarska in socijalna vprašanja. Ljubljana 1920. Založba in tisk »Ljudske tisk.« v Mariboru. — Knjižica razpravlja v poljudnem tonu o naših najvažnejših vprašanjih.

Ljubljanski Zvon. Izšla je druga številka tega mesečnika s sledečo vsebino: Vojeslov Molč: »Pismo v domovino«. Rad. Peterlin-Petruška: »Orel«. Ivo Šorli: »Gospa Silvija«. Franjo Roš: »Naše jutro«. Ivan Zorec: »Peruzzi«. Janko Glaser: »Iz cikla »Ti«. Milan Fabjančič: »Zlatniki«. Fran Tratnik: »Aforizmi o umetnosti«. Janko Samec: »Sfinga«. Marija Kmetova: »Brez tal«. Miran Jarc: »Drevo ob vodi«. Fran Govekar: »Zabota«. Stano Kosovel: »Sibilski motiv«. — Književna poročila: Ante Debeljak: Solnoe in sence. Stritarjeva antologija. Bežek Viktor: Splošno ukoslovje z umoslovnim uvodom. Tagore Rabindranath: Rastočji mesec. Fran Erjavec: Za staro pravdo. Kronika. Nove knjige.

Razne vesti.

Severni »Slovenci«. Severozapadno od Gdanskega ob obali Vzhodnega morja prebivajo ostanki nekdanjih obmorskih Slovanov — Kašubi. Govorijo nekako poljsko narečje. Del teh Kašubov, ki prebiva ob morju poleg Sebskega jezera, imenuje samega sebe »Slovence«. Po veri so Kašubi katoliki, protestantov je samo 6%, ki so izključno lebski Slovenci.

Poljedelsko ministrstvo države SHS je sklenilo sprejeti v službo vse ruske diplomirane agronome, ki bodo nastavljeni kot potovalni poljedelski nastavljenici na poljedelskih šolah in okrožnih poljedelskih postajah.

Deželna vlada za Slovenijo je sklenila, da prepove točenje vseh alkoholnih pijač. Odredba je potrebna, ker pijančevanje tira narod v pogubo.

Učiteljski kongres v Beogradu. Glavni odbor »Učiteljskega združenja« v Beogradu je pričel s pripravami za sklicanje učiteljskega kongresa, ki naj bi se vršil najkasneje meseca maja t. l.

Novo čitanke za ljudske šole na Hrvatskem sestavi književnik in profesor zagrebškega vseučilišča Vladimir Nazor.

Pesnik Dr. A. Gradnik, sodnik v Gorici, je imenovan od jugoslovenske vlade za tajnika pri poslanstvu države SHS v Rimu.

Višji šolski svet v Ljubljani je ukrenil, da se uvede na vseh učnih zavodih telovadba kot obvezen predmet. Sprejel je tudi resolucijo, ki meri na to, da se nastavi posebni šolski zdravnik in da se ustanove zobozdravniški ambulatoriji za uboge dijake.

Belokranjske pisanice so bile izložene o Veliki noči v izložbi Umetniške propagande. Razstavilo jih je šolsko vodstvo iz Adlešič (Bela Krajina).

V Ljubljani se je ustanovilo za vso Slovenijo »Društvo slovenskih leposlovcev«. Namen društva je varovati in pospeševati gospodarske, socialne in kulturne interese svojih članov. Združilo bo vse slovenske leposlovce brez razlike političnih naziranj.

Na Angleškem so uvedli v šole esperanto. Otroci so se v pol leta naučili govoriti in pisati toliko, da so si že lahko dopisovali z otroci iz drugih krajev. Ker se je poizkus obnesel, se uvede esperanto kot obligaten predmet v vse višje ljudske šole.

Za visoke šole v Čehoslovaški republiki izkazuje državni proračun za l. 1920. naslednje vsote: Češka univerza v Pragi 5.059.581 K, nemška univerza istotam 3.326.255 K, skupni zavodi obeh vseučilišč 383.119 K; Masarykova univerza v Brnu 3.143.480 K, Komenskega univerza v Požunu 3.375.017 K; bogoslovna fakulteta v Olomucu 196.770 K; evangelska bogoslovna fakulteta v Pragi 126.923 K; katoliška fakulteta v Požunu 199.918 K; študijska knjižnica v Olomucu 39.887 K; živinozdravniška visoka šola v Brnu 1.971.805 K; češka tehnika v Pragi 3.918.118 K; nemška tehnika v Pragi 1.746.117 K; češka tehnika v Brnu 1.967.848 K; nemška tehnika v Brnu 1.546.865 K; rudarska visoka šola v Příbramu 199.400 K.

Dvoletna strokovna šola za učiteljice ženskih ročnih del se je priklopila učiteljsku v Kromerizu. Absolventke se nastavijo najprej na ljudskih in potem, ko so napravile po 2 letih prakse skušnjo za meščanske šole, tudi na letih. Tako bo tudi učiteljica ženskih ročnih del dobila višjo izobrazbo, kakor jo ustanavlja stari zakon iz leta 1869.

Največje in najvažnejše tovarniško podjetje v Sloveniji so bile papirnice Vevče, Goričane in Medvode, ki jih je imela dosedaj v lasti nemška družba. Sedaj jih je prevzela nova narodna družba, ki je ob tej priliki podarila za ljubljansko univerzo 100.000 K ter tako pokazala svoj narodno-kulturni značaj.

V Lipniku na Češkem so ustanovili društvo učiteljev gluhtonemih, ki bo izdajalo svoje strokovno glasilo in ki priredi v letošnjih počitnicah v Brnu univerzitetni tečaj. Po statistiki je v Čehoslovaški republiki 1483 gluhtonemih šoloobveznih otrok brez pouka.

Na Moravskem ustanove nov tip srednje gospodinske šole, ki bo imela 3 letnike. Za one, ki hočejo postati učiteljice na takih šolah, se priklopi še 4. letnik.

Pri poljskem konzulatu v Ljubljani so v informativne svrhe na razpolago učni načrti in predpisi visokih šol, ki sprejemajo jugoslovenske dijake.

Tečaj za žensko domačo obrt. V posloplju kmetijske družbe v Ljubljani so začele slovenske učiteljice poučevati žene in dekleta novo modno tehniko in sicer fillet, toledo, dela iz bisernic, a tudi vezenje bodo gojile praktično z uporabo narodnih ornamentov.

Židovski statistik Trietsch ceni število vseh židov na celem svetu na 15.430.000.

»Udruženje učiteljic« v Zagrebu je priredilo socialni tečaj, na katerem predava profesorica Dr. Zdenka Smrekar in druge akademično izobražene žene. Obiskovalcev je nad 200.

Dr. Seaton Watson, ki je znan pod pseudonimom Scotus Viator, tajnik »Serbian Society« in eden ustanoviteljev »Serbien Relief Fonda« namerava to leto priti v Beograd in posetiti vse jugoslovenske kraje.

Hans Heinrich Reclam, založnik svetovnoznane »Reklamke« je umrl v Lipskem v 80. letu starosti. Njegova »Universalbibliothek« je za Nemce neprecenljive vrednosti.

V Beogradu se vrše priprave za ljudsko štetje po celim kraljestvu SHS.

Zagrebsko narodno gledališče slavi 14. oktobra t. l. petindvajsetletnico svojega obstanka.

Knjižnice na bivšem Češkem štejejo nad 2.000.000 čeških in 500.000 nemških knjig, tako da pride ena knjižnica na 1092 Čehov, ali ena nemška na 3000 Nemcev; knjig odpade na 100 Čehov 30, na 100 Nemcev pa 11. Moravska je daleč za Češko, ker štejejo najene društvene in javne knjižnice komaj 780.000 čeških in 330.000 nemških knjig.

Vseučilišče Columbia v Novem Yorku je ustanovilo stolico za slovanske jezike.

Iz uredništva.

X.: Vest o okrajnem nadzorniku je preosebna, zato je ne moremo objaviti. — Rabimo primernega gradiva za rubriko »Šolske vesti«. Tovariši, poročajte nam v kratkih dopisih o dogodkih iz raznih okrajev, vasi itd. Vse pa mora biti seveda v zvezi s šolo ali z učiteljskim stanom.

Iz upravnništva.

Dozdaj smo tiskali »Učiteljski List« v 700 izvodih, ker je bilo samih članov »Zveze« okrog 630. Začeli so se pa oglašati novi člani, tako da jih imamo danes že nad 700. Dokler smo imeli na razpolago še prve številke lista, smo jih tudi pošiljali novim naročnikom. Danes pa je zaloga že izčrpana in, ker ne moremo prvih številik zaradi previsokih tiskarskih stroškov še enkrat ponatisniti, bomo pošiljali novim naročnikom list, ki ga bomo odslej tiskali v več izvodih, le od 5. številke naprej.